

1989 CESTA K LISTOPADU

Underground na konci režimu

Zdroj: Originální videojournal 2, Zvláštní bytosti (ČSSR 1989, r. Fero Fenič)

OV2_pulnoc (1:13m.)

ZB_pulnoc (1:47)

ANOTACE:

Ukázka popisuje legalizaci kapely Půlnoc a přináší úvahu o změnách kulturní politiky režimu vůči nezávislé hudební scéně a z toho plynoucích důsledcích. Druhá ukázka je uměleckou rekonstrukcí vystoupení kapely Půlnoc z roku 1989.

SPOLEČENSKÉ SOUVISLOSTI:

Nezávislá hudební scéna (Underground) byla během normalizace ilegální. Její představitelé (nejznámější byla skupina Plastic People of the Universe) neměli povolení k veřejné produkci, proto koncertovali ilegálně. Tím se ovšem vystavovali riziku postihu, často byli vězněni.¹ Ve vykonstruovaných procesech byl mnohdy zneužíván paragraf 202 tr. zákona – výtržnictví. Vůdčí postavou kapely byl Milan („Mejla“) Hlavsa. V roce 1987 založili členové PPU skupinu Půlnoc, která dosáhla velké proslulosti a od 28. 6. 1988 koncertovala legálně.

METODICKÉ NÁMĚTY:

Underground byl ze své povahy proti jakémukoli konsenzu s (jakýmkoli) režimem. Jeho základním étosem (nikoli snad racionálně reflektovaným, spíše intuitivně pociťovaným) byla snaha po svobodném vyjádření, autenticitě. To je ostatně patrné z umělecké rekonstrukce atmosféry, která panovala na koncertech Půlnoci. Představitelé režimu na undergroundu dělala jeho nonkonformita ve vztahu k hodnotám většinové společnosti. Více než z estetických důvodů se ho však obávali proto, že se jednalo o fenomén, který se vzpíral ideologické indoktrinaci. Z výrazu aparátčíka, který náhodou zabloudil na koncert, je patrné zděšení, zhnusení, ale i údiv a strach. Ukázka tak dokladuje nezáměrnost politického kontextu těchto kulturních akcí, které se stávaly politikem nikoli proto, že by o to jejich organizátoři usilovali, ale z rozhodnutí úřadů. Legalizace undergroundu, ke které došlo v samotném závěru režimu (s cílem oslabit jeho atraktivitu a popularitu coby zakázaného ovoce), je dokladem určité proměny oficiální kulturní politiky. Zároveň měla dopad na samotnou podstatu tohoto fenoménu.

Možný postup:

Varianta 1: Konec undergroundu

Krok 1: promítnout ukázku *OV2_pulnoc*

Možné otázky:

1. Proč se autoři příspěvku zamýšlí nad důsledky legalizace Půlnoci?

Krok 3: reflexe

Varianta 2: Fenomén undergroundu

Krok 1: Úvodní motivační ukázka k fenoménu undergroundu

- Krátce vysvětlit kontext: zákazy rockové hudby jako ideologicky závadné (mládež se pak vzdaluje socialistickým ideálům), nelegální koncerty, vznik fenoménu undergroundu
- Promítnout ukázku *OV2_pulnoc* a *ZB_pulnoc*

Krok 2: Úkoly pro studenty/ žáky

2. Pokuste se vyjádřit motivaci účastníků těchto akcí. Líbí se Vám taková hudba? Jak mohla být v kontextu pozdně normalizačního režimu vnímána?
3. Proč reagoval funkcionář v druhé ukázce tak hystericky?

Modelové odpovědi:

1. Étos undergroundu tkvěl právě v jeho ilegalitě. Legalizace znamenala nejen přiznání legality undergroundu, ale zároveň legitimizaci režimu ze strany undergroundu.
2. Normalizační šed' šla jen málokdy rozpustit tak dobře jako v prostředí nekonformních hudebních těles. Energie těchto koncertů dávala zapomenout na bezútěšné politické poměry.
3. Étos normalizace tkvěl v kontrole a distribuci statků a benefitů. Výměnou za tyto (často pochybné) výhody vyžadoval ovšem režim poslušnost a loajalitu. Příslušníci a sympatizanti undergroundu na tuto hru odmítali přistoupit. Režim je tak nemohl spoutat systémem nabídek a pobídek. Z toho pramenila úzkostná nejistota normalizátorů, která vedla k agresi.

¹ Více na <http://www.pwf.cz/cz/archiv-clanku/284.html>